

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

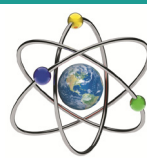
No9(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 600 sahifa,
11-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi uzviylik va uzluksizlik masalalari: muammoning nazariy va amaliy jihatlar.....	10
A. A. Alimov, M. A. Rustamboyeva	
Bolalarda didaktik o'yinlar asosida aqliy faolligini rivojlantirish	16
Ismoilova Sabina Erkin qizi	
Ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasining mazmuni, tuzilmasi va tarkibiy komponentlari	22
Nazarov Zafarjon Abdullajon o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish	26
Sabirova Gulmira Sadik qizi	
Реализация компетентностного и нейродидактического подходов в профессиональной подготовке специалистов профессионального образования	32
Азизова Асалхон Руслановна	
Развитие воображения учащихся с нарушением зрения в процессе изобразительной деятельности... 36	
Бектурдиева Шохид Сатиболдиевна	
Musiqqa ta'limida raqamli texnologiyalar asosida o'quvchilarning musiqiy-kognitiv salohiyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	44
Rustamjonova Dilhas Ravshanbek qizi	
Tarbiyaviy jarayonlarda texnologik yondashuvni tadbiq etishning pedagogik imkoniyatlari	50
Raxmatova Mexrinaz Majitovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'lim sharoitida ko'rishida muammolari bo'lgan bolalar bilan ishlashga tayyorlashning ilmiy-metodik asoslari.....	54
Xusnuddinova Zulayxo Xamidullayevna	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	61
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Rus tilini o'qitish jarayonida talabalarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodlari... 66	
Alisherova Guldiora Fazogir qizi	
Taekvondo kyorugi sportchilari o'rta sinf o'g'il bolalarining surunkali og'riq tarqalishi	70
Boymirzozoda Islomjon Ergash o'g'li	
Orolbo'yi mintaqasida ekologik xavfsizligini ta'minlashning siyosiy-huquqiy asoslari.....	77
Kurbanbayeva Ulbosin Jumag'aliyevna	
Communicative Tasks to Develop English Speaking Skills in Grades 3-4	81
Malika Mutalliyeva	
SHAF-modeli asosidagi psixologik-pedagogik korreksion dasturning talabalarda chet tilini o'rganish samaradorligiga ta'siri	85
Ruzmetova Zilolakhon Dilmuradovna	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini aksiologik paradigma asosida tizimlashtirishning pedagogik samaradorligi... 89	
Shabbazova Dilfuza Ro'zikulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq (soft skills) ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik va metodologik asoslari	95
Yakubjonov Xasan Qahramonovich	
Yuqori sinf o'quvchilarining ingliz tilida o'qish kompetensiyasini rivojlantirishning lingvometodik asoslari 99	
Zarifa Ko'paysinova	
Oliy ta'lim talabalarida epistemik agentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	103
Nabiyeva Aziza Komil qizi	

Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarga texnologiya fanini o'qitishda assistiv va raqamli texnologiyalardan foydalanish kompetensiyasi.....	107
Abdujabbarova Zulfiya Usmanovna	
Ishsiz ayollarda umumiy hissiy yo'nalganlik va o'z-o'ziga munosabat o'rtasidagi psixologik bog'liqlik	114
Jurayeva Shaxnoza Saatmuradovna	
Kasaba uyushmalari xodimlarida tashkilotchilik-kommunikativ qobiliyatlarning psixologik xususiyatlari	119
Sharipov Hayotjon Safarovich	
Oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilarida kreativlik muammosining ilmiy-nazariy asoslari	125
Xolturayev Asqarjon Panjiyevich	
Bo'lajak nemis tili o'qituvchilarida til ko'nikmalarini rivojlantirishning lingvokognitiv asoslari va lingvodidaktik qiyinchiliklari.....	129
Atadjanova Shaxnoz Abbasovna, Jumayeva Gulxan Amrullayevna	
Harakatni analitik tahlil qilish asosida texnik tayyorgarlikni rivojlantirish samaradorligi.....	135
Jonibekova Fotimaxon G'ulomjon qizi	
The Role of School, Family, and Society in Advancing Inclusive Education	140
Solomons Donovan Benedict	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi samaradorligi	145
Sabirova Dana Davronovna	
Shaxs emotsional regulyatsiyasining stressga chidamlilik darajasiga ta'siri	150
Nurmatov Azizbek Nuraliyevich, Turaeva Manzura	
Talabalarda ilmiy muloqot to'siqlarini yengishning psixolingvistik modellari	154
Ataxanova Asaloy Alisher qizi	
Ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini generativ sun'iy intellekt vositasida rivojlantirish	161
Bakiyeva Durdona Baxtiyarovna	
Zamonaviy jamiyatda qizlarning ma'naviy kamolotini kitobxonlik vositasida rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari	164
Norqobilova Pardaxol Rahmatovna	
Para stol tennisining paydo bo'lishi, tasniflash tizimi va rivojlanish tendensiyalari	168
Usmonova Hayotxon Akmaljon qizi	
Ta'lim va tarbiya nazariyasi hamda metodikasi doirasida "Funksiya va uning limiti" mavzusini o'qitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	172
Sodiqova Nodira Muhiddinovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik xususiyatini shakllantirishda oilaviy muhitning roli	177
Soliyev Mirzoxid Tursunxo'jayevich	
VIII–IX sinf o'quvchilarining kimyo fanidan differensial mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish	182
A. J. Kurbanbayeva, Xabiyeva Gulbaxor Mangliboy qizi	
Sun'iy intellekt asosida tabiiy fanlarni o'qitishning pedagogik modeli: nazariya va amaliyot.....	186
Qurbanbayev Baxtiyar Baxitovich	
Finlandiya tajribasi asosida maktabni boshqarishning zamonaviy modeli va pedagoglarni salohiyatini oshirish: ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarishdagi o'rni.....	194
Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vokal ijrochiligi qobiliyatlarini shakllantirishning pedagogik zarurati va mexanizmlari	199
Sobirova Nasiba Aliyor qizi	
Adaptiv-rezidentura modelining konseptual arxitekturasini va bosqichlararo bog'liqligi.....	205
Ataxanov Xamidillo Kozimjanovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanishning interaktiv metodikasi	212
Toshquvatova Gulchehra Mirpulat qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning gimnastika vositalari orqali jismoniy faolligini oshirish	215
Kurbonova Shodiya Baxtiyor qizi	

Tabiiy fanlarni o'qitishda o'quv-loyiha ishlarini tashkil etish metodikasi	219
Boymatov Bekzod Xidirboyevich	
Boshlang'ich sinf darslarida didaktik usullardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari	225
Nishanova Gulbahor Xamidjonovna	
Insultning o'tkir va erta tiklanish davrlarida nutq buzilishlarini aniqlash va individual logopedik reabilitatsiya asosida nutq funksiyasini tiklashni takomillashtirish	229
Yusupova Feruza Akiljanovna	
Ta'lim sohasida jismoniy tarbiya va sportning o'rni va ahamiyati.....	233
Xudaykulov Zafar Beknazarovich	
Talabalarda sog'lom ma'naviy muhitga qadriyatli munosabatlarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	240
Davronova Dildora Saidovna	
Metakognitiv o'qish strategiyalarining mazmuni, tuzilmasi va kognitiv o'qish strategiyalari bilan o'zaro aloqasi	245
Matrasulova Iroda Maksud qizi	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini savod o'rgatishga tayyorlash pedagogik muammo sifatida va uning o'rganilganlik darajasi	249
Matyakubova Yulduzxon Atabekovna	
Talabalarining madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini takomillashtirishda ingliz folklor materiallarini tanlash mezonlari	253
Maxsudaliyeva Ra'noxon Baxodir qizi	
Talabalarda yengil atletikaga qiziqishni oshirish va motivatsiya omillari.....	259
Muqimov Olim Ergashevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijtimoiylashtirishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	266
Ortiqboyeva Zumradxon Xasanboy qizi	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklar profilaktikasida idoralararo pedagogik hamkorlikning tizimli mexanizmlari	271
Raxmonov Muhammadali Abdullajon o'g'li	
Badminton sport turida texnik-taktik harakatlarni boshlang'ich bosqichda o'rgatish metodikasini takomillashtirish	275
Saydullayev Abror Toxir o'g'li	
Boshlang'ich sinflarda hikoya janri matnlarini o'qitishga o'rgatish metodikasi.....	278
Xurramova Umida Azamatovna	
Autizm spektri buzilishlari bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarda funksional kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish.....	284
Yakubova Asaxon Ulug'bek qizi	
Generativ sun'iy intellekt asosida musiqa ta'limini tashkil etish mexanizmlari.....	288
Teshaboyev Iloxomjon Inomjon o'g'li	
Raqamli ta'lim muhitida fizika fani mutaxassislarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishning nazariy asoslari	291
Mamadaliyev Azamatjon Alijonovich	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida talabalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning didaktik xususiyatlari.....	294
Abduraxmonova Dildora Alijon qizi	
The Need for Teaching English in the Globalized Era	299
Abdimuminova Khurriyat Abdimuminovna	
Maktab o'quvchilarida kreativ kompetentlikni neyropedagogik texnologiyalar yordamida shakllantirishning nazariy-metodik asoslari	304
Isroilova Navbahor Nurillo qizi	
O'smirlarda tajovuzkorlik va suitsidal xavfni kamaytirishga qaratilgan psixoprofilaktik chora-tadbirlar	314
Nahalboyeva Nigora Turdi qizi	

Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	319
Nurmatova Go'zalxon Vohidjon qizi	
Talabalarda milliy o'zlikni anglash kompetensiyasining komponentlari	324
Djumaniyazov Umrbek Maxsudovich	
Zamonaviy pedagog gabitar imijining ta'lim jarayoniga ta'siri.....	328
Jo'rayeva Sohijjamol Norqobilovna	
Malaka oshirish jarayonida maktab matematika o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirish	333
Gafforova Sarvinov Asrorovna	
Social, Professional, and Psychological Adaptation of Military Servicemen	339
Asqarov Rahmatjon Rahimovich	
Keksalik davrida kundalik hayot qiyinchiliklarining psixologik xususiyatlari.....	344
Kurbaniyozova Ra'no Yuldashevna	
Informatika darslarida loyihaviy ta'lim texnologiyasidan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	347
Ochilova Dilso'z Akramovna	
Arxitektura yo'nalishi talabalarining ingliz tilida kasbiy og'zaki nutqini rivojlantirishda o'yinli-kommunikativ vaziyatlardan foydalanish	353
Axmadaliyeva Dildora Raxitdinovna	
Fransuz tili B1 daraja tizimi asosida og'zaki nutq ko'nikmasini rivojlantirishning innovatsion usullari	357
Sag'dullayeva Zuhra Ne'matulla qizi	
Integrativ yondashuv asosida zoologiya fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish	362
Navruzova Sevara Akbar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashda kompleks yondashuvlar	368
Salimova Marjona Abduraxim qizi	
Uyda yakka tartibdagi ta'lim samaradorligini oshirishning didaktik ta'minoti, pedagoglar va oilalarning hamkorligini kuchaytirish	373
Sodiqova Nurgul Tursunboyevna	
Tibbiy va biologik fizika fanini tpack modeli asosida o'qitishning nazariy asoslari.....	378
Qosimova Gulnoza Soyibjonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglar kasbiy kompetentligini rivojlantirish orqali ta'lim sifatini oshirish.....	384
Berdaliev Gulasal Abdurkuduzovna	
Сравнительный анализ методов модернизации сети и оценка экономической эффективности предложенного решения	393
Киямов Рахматулло Рузиевич	
Pedagogik tajriba-sinov ishlarini tashkil etish bosqichlari	401
Jumanov Abbas Nabijonovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etish va harakatli o'yinlar orqali bolalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirish metodikasi.....	405
Ne'matova Nilufar Nozimovna	
A1-C2 darajalari bo'yicha lug'atlar bilan ishlash metodikasini takomillashtirishning mazmuni	410
Omonova Mohigul Ravshanbek qizi	
Badiiy matn tahlilida va kitobxonlikni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan va interfaol ta'lim texnologiyalari	414
Sabitova Tadjixon	
Turli yoshdagi ayollarni sog'lomlashtirishda fitnes-aerobika mashg'ulotlarini tashkil etish va individuallashtirish metodikasi	418
Shaxriddinova Laylo Nurxonovna	
Harakatli o'yinlar va badminton vositalarini integratsiyalash asosida 14–15 yoshli qizlarning jismoniy va funksional tayyorgarligini takomillashtirish.....	423
Qo'chqarov B. O.	

6–7 yoshli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish muammolari...	428
<i>Xolto'rayeva Sabina Xo'shmurod qizi</i>	
Bo'lajak psixologlarning bolalarni ta'lim-tarbiya muhitiga moslashtirishga oid kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	435
<i>Xalilova Mexriniso Kamolovna</i>	
"Go'ro'g'li" dostonining qoraqalpochqa va turkmancha versiyalaridagi obrazlarning o'ziga xos xususiyatlari va o'xshashliklari haqida	439
<i>Allamuratova Nargiza</i>	
Zoologiya fanini o'qitishda loyiha metodidan foydalanish orqali ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish	443
<i>Dushekeyeva Nasiba Rustembayevna, Arepbayev Islambek Muratbayevich</i>	
O'zbek tilini o'qitishda nutqiy faoliyat turlarini integrallash metodikasi.....	448
<i>Mahmudova Nodira G'ofurjon qizi</i>	
Kognitiv adashishlardan foydalanish asosida talabalarning mustaqil fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish	451
<i>Satimova Sevinch Sardorbekovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida fanlararo integratsiyalashgan kontent yaratish orqali bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish.....	456
<i>Sulaymonova Durdona Ixtiyor qizi</i>	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini ta'minlashning tashkiliy-boshqaruv mexanizmlari: mohiyati, tuzilmasi va raqamli takomillashtirish imkoniyatlari	463
<i>Tog'ayeva Zamira</i>	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarida moliyaviy savodxonlik va resurslarni tejash ko'nikmalarini rivojlantirish	469
<i>Saparova Umida Baxromovna</i>	
Mental muammoli shaxslarning uzluksiz ta'limida Universal Design for Learning (UDL) tamoyillarini qo'llash: ijtimoiy-pedagogik yondashuv	473
<i>Safiyeva Mohinur Akram qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda sun'iy intellekt asosida axborot matnlari ustida ishlash metodikasini takomillashtirish...	479
<i>Faxritdinova Shoira</i>	
Мотивация к изучению английского языка у старшеклассников: теоретико-методологические основы, факторы и педагогические условия	486
<i>Хаджиметова Дилноза Рахимовна</i>	
Glyutonimlarning lingvokognitiv tabiati: konseptual metafora va milliy-madaniy kodlash (ingliz, rus va o'zbek tillari misolida)	492
<i>Nusratova Aziza Cho'liboyevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar iqtidorini rivojlantirishning faoliyatli metodikasi samaradorligi.....	495
<i>Sapayeva Gulnoza Azimboyevna</i>	
Futbolchilarning tezkor-kuch yo'nalishidagi ixtisoslashtirilgan mashqlarni tezkor nazorat qilishda "parallel" rejalashtirish asosida optimallashtirish	500
<i>Irmatov Ravshan Sayfiddinovich</i>	
Erkin kurash sportchilari misolida musobaqaoldi emotsional kechinmalarning motivatsion faoliyatga ta'sir xususiyatlari.....	505
<i>Allayarov Dilshod Raximboy o'g'li</i>	
Musiq o'qitish metodikasi: xorij amaliyoti tajribasida	509
<i>Allayarova Nargiza Narimanovna</i>	
Internet makonida yoshlar kiberjinoyatchiligining psixologik omillari va ularning barvaqt profilaktikasi	513
<i>Egamberganov Rasulbek Farhod o'g'li</i>	
Milliy tarbiya targ'iboti: ijtimoiy-psixologik omillar va samaradorlik	517
<i>Jabborov Xazrat Xusenovich</i>	
Ajrimdan keyingi otalik ishtiroki va bolaning psixologik moslashuvi: ota-bola munosabatlarining himoya qiluvchi omil sifatidagi roli	523
<i>Umrzaqova Gulchehra Abdurasuljon qizi</i>	

Sotsial intellektni tadqiq qilish muammosi	531
<i>Valiyeva Munajatxon Sodiqovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitish jarayonining pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	534
<i>Aytmuratova Elvira Ersultonovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirishda milliy qadriyatlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari.....	538
<i>Ravshanova Muxayyo Tolibovna</i>	
Oliy ta'limdagi innovatsion jarayonlarning mohiyati va kasbiy kompetensiya muammosining psixologik-pedagogik asoslari.....	542
<i>To'rabekov Farxod Sanakulovich</i>	
Bo'lajak sport psixologlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda motivatsion omillarning ahamiyati	546
<i>Rasulov Zokir Pardayevich</i>	
Educational Management: Modern Approaches to Improving the Effectiveness of Educational Institutions...	550
<i>Rakhimova Durdona Dilshod qizi</i>	
Jismoniy-sog'lomlashtirish mashg'ulotlarida talabalarning refleksiv ko'nikmalarini shakllantirish texnologiyasi...	555
<i>Gulnora Abdulaxadova Abdumannob qizi</i>	
O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" asari tarjimasida milliy kolorit va lingvokulturologik muammolar ...	561
<i>Narkabilova Rayxonoy Alisherovna</i>	
Olimpiya ta'limi asosida talabalarda sport madaniyati va olimpiya qadriyatlarini shakllantirishning pedagogik asoslari	564
<i>Qodirov Jurabek Mamatismonovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish kompetensiyasini rivojlantirishga oid ilmiy-pedagogik tadqiqotlar tahlili.....	570
<i>Qodirova Nargiza Raxmatillo qizi</i>	
Abdurauf Fitratning "Oila" asarida oilaviy tarbiya pedagogikasi masalalari	574
<i>Safarova Malika Muzaffarovna</i>	
Kredit-modul tizimi asosida bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish	578
<i>Saparov Xasan Djumanazarovich</i>	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni kasbiy-ma'naviy nafosatli shaxs sifatida tarbiyalash	581
<i>Xalilov Raufjon Rahimjon o'g'li</i>	
Storybook Listening and Word Learning in Early EFL Education: Achievement and Attitudes Among Primary and Elementary Learners in Uzbekistan	587
<i>Zarnigor Qayumova</i>	
Raqamli ta'lim muhitida ijtimoiy taqqoslash va tashqi ko'rinishga oid o'zini o'zi anglashning ayol talabalar psixologik farovonligiga ta'siri.....	592
<i>Zoirova Diyora Murod qizi</i>	

OLIMPIYA TA'LIMI ASOSIDA TALABALARDA SPORT MADANIYATI VA OLIMPIYA QADRIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Qodirov Jurabek Mamatismonovich

Namangan davlat universiteti doktranti (DSc)
Sport faoliyati va jismoniy madaniyat kafedrası

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalari talabalarida sport madaniyati va Olimpiya qadriyatlarini shakllantirishning pedagogik asoslari tahlil qilingan. Olimpiya ta'limining mazmuni nafaqat sportga oid bilim va ko'nikmalarni egalash, balki yoshlarning shaxsiy, ijtimoiy va axloqiy sifatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan tarbiyaviy jarayon sifatida yoritilgan. Tadqiqotda Olimpiya ta'limining asosiy qadriyatlari - mukammallikka intilish, do'stlik va hurmat, shuningdek, halol kurash, mehnatdan zavqlanish, boshqalarga hurmat, intilish va muvozanat kabi ta'limiy yo'nalishlarning talaba shaxsini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan. UNESCO va Xalqaro Olimpiya Qo'mitasining zamonaviy yondashuvlari asosida sport orqali qadriyatlarni shakllantirish, inklyuzivlik, tenglik, hamkorlik va ijtimoiy mas'uliyat masalalari tahlil etilgan. Maqolada oliy ta'lim jarayonida olimpiya ta'limidan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Olimpiya ta'limi, Olimpiya qadriyatlari, sport madaniyati, talaba, jismoniy tarbiya, fair play, hurmat, do'stlik, sport pedagogikasi, axloqiy tarbiya.

Abstract: This article analyzes the pedagogical foundations of developing sports culture and Olympic values among university students. Olympic education is considered not only as a means of acquiring sports-related knowledge and skills, but also as an educational process aimed at developing students' personal, social, and moral qualities. Particular attention is paid to the fundamental Olympic values of excellence, friendship, and respect, as well as educational themes such as joy of effort, fair play, and respect for others. Based on contemporary approaches of the International Olympic Committee and UNESCO, the article examines the role of sport in developing values, inclusion, equality, cooperation, and social responsibility among young people. The pedagogical conditions and practical recommendations for integrating Olympic education into the educational process of higher education institutions are proposed.

Key words: Olympic education, Olympic values, sports culture, university students, physical education, fair play, respect, friendship, sports pedagogy, moral education.

Аннотация: В статье анализируются педагогические основы формирования спортивной культуры и олимпийских ценностей у студентов высших образовательных учреждений. Олимпийское образование рассматривается не только как средство приобретения знаний и навыков в области спорта, но и как воспитательный процесс, направленный на развитие личностных, социальных и нравственных качеств молодежи. Раскрывается значение основных олимпийских ценностей - стремления к совершенству, дружбы и уважения, а также таких образовательных направлений, как радость усилия, честная игра и уважение к другим. На основе современных подходов Международного олимпийского комитета и ЮНЕСКО рассматриваются вопросы формирования ценностей посредством спорта, инклюзивности, равенства, сотрудничества и социальной ответственности. Разработаны педагогические условия и практические рекомендации по эффективному использованию олимпийского образования в образовательном процессе высших учебных заведений.

Ключевые слова: Олимпийское образование, олимпийские ценности, спортивная культура, студент, физическое воспитание, честная игра, уважение, дружба, спортивная педагогика, нравственное воспитание.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamlashtirish sharoitida yosh avlodni jismonan sog'lom, ma'nan yetuk, ijtimoiy faol va mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda jismoniy tarbiya va sportning pedagogik imkoniyatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki sport inson organizmini rivojlantirish bilan bir qatorda, intizom, mas'uliyat, iroda, hamkorlik, raqibga hurmat, halollik va o'z

ustida ishlash kabi shaxsiy fazilatlarni shakllantirish uchun ham muhim tarbiyaviy vosita hisoblanadi. Xususan, Olimpiya ta'limi zamonaviy ta'lim jarayonida sportning tarbiyaviy imkoniyatlarini tizimli ravishda qo'llashga xizmat qiluvchi istiqbolli yo'nalishlardan biridir.

Xalqaro Olimpiya Qo'mitasining Olympic Values Education Programme - OVEP dasturi yoshlarni Olimpiya qadriyatlarini anglash va ularni kundalik hayotda qo'llashga yo'naltiradi. IOC materiallarida Olimpiya ta'limining beshta asosiy ta'limiy mavzusi sifatida harakatdan zavqlanish (joy of effort), halol o'yin (fair play), boshqalarga hurmat (respect for others), mukammallikka intilish (pursuit of excellence) va tana, iroda hamda aql o'rtasidagi muvozanatga urg'u beriladi.

Mazkur yondashuv oliy ta'lim uchun ham muhimdir. Chunki universitet talabasi faqat muayyan kasbiy bilimlarni egallovchi shaxs emas, balki jamiyatning kelajakdagi mutaxassisi, rahbari, pedagogi, tadqiqotchisi yoki boshqa professional faoliyat vakili sifatida shakllanadi. Shu sababli unda kasbiy kompetensiyalar bilan bir qatorda, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy mas'uliyat va sog'lom turmush tarziga bo'lgan ijobiy munosabatni rivojlantirish zarur.

UNESCOning sport va ta'limga oid zamonaviy konsepsiyalarida ham sportning qadriyatlarni shakllantirishdagi o'rni alohida ko'rsatiladi. UNESCO sport orqali tenglik, inklyuzivlik, hurmat va adolat kabi qadriyatlarni rivojlantirish mumkinligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, UNESCOning 2024-yilgi sifatli jismoniy tarbiya bo'yicha hisobotida jismoniy tarbiya yoshlarning jismoniy, ruhiy-emotsional rivojlanishi va hayotiy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil ekani qayd etilgan. Shu nuqtayi nazardan, oliy ta'lim tizimida Olimpiya ta'limini faqat sport musobaqalarini tashkil etish bilan cheklab qo'ymasdan, uni ta'lim-tarbiya jarayonining tarkibiy qismi sifatida tashkil etish dolzarb pedagogik vazifalardan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

D. Binder Olimpiya qadriyatlari ta'limining rivojlanishini tahlil qilib, ushbu yo'nalishning nazariya va amaliyot uyg'unligi asosida shakllanganini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlarida Olimpiya qadriyatlarini ta'lim jarayoniga kiritishda o'quvchilarning faol ishtiroki, sport faoliyati orqali ijobiy xulq-atvorni shakllantirish va qadriyatlarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash muhimligi ko'rsatiladi. Olimpiya ta'limining bunday talqini uning jismoniy tarbiya bilan bir qatorda, shaxsning ijtimoiy va axloqiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi pedagogik vosita ekanligini ko'rsatadi.

S. J. Teetzel Olimpiya ta'limining falsafiy-pedagogik asoslarini o'rganib, Olimpiya ta'limida adolat, tenglik va axloqiy xulq-atvor kabi qadriyatlar muhim o'rin egallashini qayd etadi. Tadqiqotchi Olimpiya qadriyatlarini yoshlar tarbiyasiga tatbiq etishda ularni tayyor va o'zgarmas tushunchalar sifatida emas, balki talabalar bilan muhokama qilish, turli vaziyatlarda tahlil etish va tanqidiy fikrlash orqali o'zlashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv oliy ta'limda Olimpiya ta'limini interfaol va muammoli pedagogik metodlar asosida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

D. Chatziefsthathiou Olimpiya ta'limi va Olimpiya harakatining tarbiyaviy merosini tahlil qilib, Olimpiya qadriyatlarini turli ta'limiy va madaniy sharoitlarda qo'llash masalasiga e'tibor qaratadi. Uning fikricha, Olimpiya ta'limining asosiy pedagogik imkoniyati sport faoliyatini shaxsiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'zlashtirish jarayoni bilan bog'lashdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, Olimpiya ta'limi talabalarda nafaqat sportga qiziqishni, balki mas'uliyat, hamkorlik, o'zaro hurmat, halollik va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni rivojlantirishga yo'naltirilishi mumkin.

I. Culpan va S. Wigmore Olimpiya ta'limini tanqidiy pedagogika nuqtayi nazaridan o'rganib, sport va jismoniy tarbiya jarayonida Olimpiya qadriyatlarini shunchaki targ'ib qilish emas, balki ularni ijtimoiy muammolar, tenglik, adolat va insoniy munosabatlar bilan bog'liq holda muhokama qilish zarurligini asoslaydi. Mualliflar Olimpiya ta'limi samarali bo'lishi uchun talabaning faol fikrlashi, muammolarni anglash va ularga nisbatan mustaqil munosabat bildirish imkonini beradigan pedagogik yondashuvlardan foydalanish lozimligini ko'rsatadi.

K. Petrie tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa "Olympic education" va "Olympism education" tushunchalarining o'zaro farqli jihatlariga e'tibor qaratiladi. Tadqiqotchi Olimpiya ta'limini jismoniy tarbiya mazmuniga mexanik ravishda qo'shish yetarli emasligini, uning tarbiyaviy imkoniyatlari sport faoliyatining mazmuni va pedagogik tashkil etilishiga bog'liqligini ko'rsatadi. Shu sababli Olimpiya ta'limini oliy ta'limda tashkil etishda sportning o'zidan tashqari, uning axloqiy va ijtimoiy mazmunini ham ochib berish muhimdir.

UNESCOning jismoniy tarbiya bo'yicha zamonaviy yondashuvlari ham mazkur tadqiqot uchun muhim metodologik asos bo'la oladi. Tashkilotning 2024-yilda e'lon qilingan sifatli jismoniy tarbiya bo'yicha materiallarida jismoniy tarbiya insonning nafaqat jismoniy salomatligi, balki psixologik, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ham xizmat qilishi ta'kidlanadi.

Olimpiya ta'limi tushunchasi keng mazmunga ega bo'lib, uni faqat Olimpiya o'yinlari tarixi yoki sport turlari haqida ma'lumot berish bilan chegaralash mumkin emas. Uning asosiy mohiyati sport faoliyati orqali insonning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishini ta'minlashdan iborat. Olimpiya ta'limining markazida Olimpizm g'oyasi turadi. Olimpizm sportni inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi vosita sifatida

ko'radi. Shu sababli Olimpiya ta'limida sport natijasi bilan bir qatorda, sport jarayonida namoyon bo'ladigan xulq-atvor, munosabat va qadriyatlar ham muhim hisoblanadi. Bunda talaba uchun "g'alaba qozonish" yagona maqsad bo'lib qolmasligi kerak. Muhim jihat - g'alabaga qanday erishilgani, raqibga qanday munosabat bildirilgani, mag'lubiyat qanday qabul qilingani va o'z imkoniyatlarini rivojlantirishga qanday yondashilganidir. Shu jihatdan, Olimpiya ta'limi talabada quyidagi sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi:

- o'z imkoniyatlarini rivojlantirishga intilish;
- mehnatsevarlik va qat'iyat;
- halollik;
- raqibga hurmat;
- jamoada ishlash;
- o'z xatti-harakatlari uchun mas'uliyat;
- qoidalarga rioya qilish;
- g'alaba va mag'lubiyatni to'g'ri qabul qilish;
- bag'rikenglik;
- ijtimoiy faollik.

UNESCO ham sport va jismoniy tarbiya orqali fair play, tenglik, halollik, mukammallik, majburiyat, jasorat, jamoaviylik, qoidalar va boshqalarga hurmat kabi qadriyatlarni rivojlantirish mumkinligini qayd etadi. Demak, Olimpiya ta'limi pedagogik jihatdan "sport orqali ta'lim" va "sport qadriyatlari orqali tarbiya" tamoyillarining uyg'unligiga asoslanadi.

Sport madaniyati tushunchasi shaxsning sport va jismoniy faollikka bo'lgan munosabati, sport bilan shug'ullanish odatlari, sport etikasi, sog'lom turmush tarzi, jamoaviy hamkorlik va sport qadriyatlarini anglash darajasini ifodalaydi. Talabalik davri inson hayotidagi muhim bosqichlardan biri bo'lib, aynan shu davrda mustaqil hayot tarzi, kasbiy qarashlar va ijtimoiy xulq-atvor shakllanadi. Shu sababli talabalarda sport madaniyatini rivojlantirish faqat ularning jismoniy holatini yaxshilash emas, balki kelajakdagi hayot tarzi va ijtimoiy faolligiga ta'sir ko'rsatuvchi pedagogik jarayon sifatida qaralishi lozim.

UNESCOning 2024-yilgi Global State of Play hisobotida sifatli jismoniy tarbiya yoshlarning jismoniy va ruhiy-emotsional farovonligini rivojlantirishi, hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishi, inklyuzivlikni kuchaytirishi va umrbod jismoniy faollikka asos yaratishi qayd etilgan. Shuning uchun oliy ta'lim muassasalarida sport madaniyatini shakllantirish quyidagi yo'nalishlarni qamrab olishi maqsadga muvofiq:

Birinchidan, jismoniy faollikni kundalik hayot tarziga aylantirish.

Ikkinchidan, sport qoidalariga rioya qilish va fair play tamoyillarini o'zlashtirish.

Uchinchidan, sport orqali muloqot, hamkorlik va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

To'rtinchidan, sportdagi g'alaba va mag'lubiyatga nisbatan konstruktiv munosabatni shakllantirish.

Beshinchidan, sportning sog'liq va psixologik farovonlikka ta'sirini anglash.

Olimpiya ta'limining pedagogik samaradorligi, avvalo, uning qadriyatlar tizimiga asoslanishi bilan belgilanadi. Mukammallikka intilish talabaning o'z imkoniyatlarini doimiy ravishda rivojlantirishga tayyorligini anglatadi. Bu qadriyat faqat sport natijasiga emas, balki ta'lim, kasbiy rivojlanish va shaxsiy kamolotga ham tatbiq qilinishi mumkin. Masalan, sport mashg'ulotlarida o'zining avvalgi natijasini yaxshilashga intilgan talaba bu yondashuvni o'qish faoliyatiga ham ko'chirishi mumkin. Natijada "boshqalardan ustun bo'lish" emas, balki "o'zining avvalgi natijasidan yaxshiroq natijaga erishish" motivatsiyasi rivojlanadi. Sport turli ijtimoiy va madaniy guruhlariga mansub insonlarni birlashtirish imkonini beradi. Jamoaviy sport turlari orqali talabalar o'zaro hamkorlik, o'zaro yordam va umumiy maqsad sari harakat qilish tajribasiga ega bo'ladi.

UNESCO sportni ijtimoiy birdamlik, tinchlik va yoshlarning jamiyatga integratsiyasini qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida baholaydi. Hurmat Olimpiya ta'limining asosiy tarbiyaviy yo'nalishlaridan biridir. Bu o'ziga, raqibga, murabbiyga, hakamga, jamoa a'zolariga va belgilangan qoidalarga hurmatni qamrab oladi. Talaba sport faoliyatida qoidalarga amal qilishni o'rgangan sari uning boshqa ijtimoiy vaziyatlarda ham me'yor va qoidalarga hurmat bilan munosabatda bo'lish ehtimoli ortadi.

Fair play - sportdagi halol va adolatli xulq-atvorni ifodalovchi muhim tamoyildir. Olimpiya ta'limida fair play alohida ta'limiy mavzu sifatida qaraladi. IOC materiallariga ko'ra, sportdagi halol o'yin tamoyillarini o'zlashtirish ushbu xulq-atvorni kundalik hayotning boshqa sohalariga ham ko'chirishga yordam berishi mumkin. Bu jihat

ayniqsa oliy ta'lim uchun muhim. Chunki halollik, qoidalarga rioya qilish, akademik adolat va mas'uliyat kabi tushunchalar talabanning kelajakdagi kasbiy faoliyatida ham katta ahamiyatga ega.

Olimpiya ta'limining samaradorligi uni faqat jismoniy tarbiya darslari bilan chegaralab qo'ymaslikka bog'liq. Uni turli fanlar, tarbiyaviy tadbirlar, sport musobaqalari, talabalar klublari va mustaqil ta'lim faoliyati bilan integratsiyalash mumkin. Bunda quyidagi pedagogik modelni taklif etish mumkin: Olimpiya qadriyatlari → pedagogik mazmun → faol metodlar → amaliy sport faoliyati → refleksiya → qadriyatlarning kundalik xulq-atvorga ko'chishi → sport madaniyatining shakllanishi. Mazkur jarayonda o'qituvchi yoki murabbiy faqat bilim beruvchi emas, balki namuna ko'rsatuvchi pedagog vazifasini ham bajaradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Olimpiya ta'limini amalga oshirishda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

1. Muammoli vaziyatlar metodi;
2. Case-study;
3. Rolli o'yinlar;
4. Sport musobaqalarini pedagogik tahlil qilish;
5. Munozara va debatlar;
6. Loyiha metodi;
7. Refleksiv kundalik;
8. Jamoaviy sport faoliyati;
9. Olimpiya o'yinlari tarixiga oid multimedia materiallari;
10. Sportchilarning hayotiy tajribalarini tahlil qilish.

Masalan, talabalar o'rtasida "G'alaba har qanday vosita bilan qo'lga kiritilishi mumkinmi?", "Sportda raqibga hurmat nima uchun zarur?", "Dopingga qarshi kurashning axloqiy asoslari qanday?" kabi mavzularda munozaralar tashkil etilishi mumkin. Bunday mashg'ulotlar talabani tayyor qoidalarni yodlashga emas, balki qadriyatlarning mazmunini mustaqil anglashga undaydi. Bugungi talabalar hayotida raqamli texnologiyalar muhim o'rin egallaganligi sababli Olimpiya ta'limida raqamli vositalardan foydalanish ham dolzarbdir. Olimpiya ta'limi elektron kurslar, videodarslar, virtual muzeylar, interaktiv testlar, sportchilarning intervyulari, infografikalar va onlayn loyihalar orqali tashkil qilinishi mumkin.

IOCning zamonaviy yondashuvlarida Olimpiya qadriyatlariga asoslangan ta'limni turli ta'lim muhitlariga moslashtirishga e'tibor berilmoqda. Olimpiya ta'limining raqamli resurslari yoshlarning sport va qadriyatlar haqidagi bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirish imkonini beradi. Bunda raqamli texnologiyadan faqat axborot uzatish vositasi sifatida emas, balki interaktiv tarbiyaviy muhit sifatida foydalanish lozim. Masalan, talabalar guruhlariga bo'linib, "Olimpiya qadriyatlari va zamonaviy yoshlar", "Fair play va akademik halollik", "Sport va ijtimoiy birdamlik" kabi mavzularda raqamli loyihalar tayyorlashlari mumkin. Bu jarayonda talabalarning axborotni izlash, tanqidiy baholash, jamoada ishlash va o'z fikrini himoya qilish kompetensiyalari ham rivojlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy Olimpiya ta'limida barcha talabalar uchun teng imkoniyat yaratish muhim pedagogik talab hisoblanadi. Jismoniy imkoniyati, jinsi, ijtimoiy kelib chiqishi yoki sportdagi tayyorgarlik darajasidan qat'i nazar, har bir talaba sport va Olimpiya ta'limining tarbiyaviy imkoniyatlaridan foydalanishi kerak.

UNESCO sifatli jismoniy tarbiya konsepsiyasida inklyuzivlikni alohida ustuvor yo'nalish sifatida belgilaydi. 2024-yilgi global hisobotda sifatli jismoniy tarbiya, ayniqsa, qizlar va nogironligi bo'lgan o'quvchilarni ijtimoiy inklyuziyaga jalb qilishga xizmat qilishi qayd etilgan.

Shuning uchun oliy ta'lim muassasalarida Olimpiya ta'limi:

- barcha talabalar uchun ochiq;
- individual imkoniyatlarni hisobga oluvchi;
- raqobat va hamkorlikni muvozanatlashtiruvchi;
- diskriminatsiyaga yo'l qo'ymaydigan;
- hurmat va tenglikka asoslangan, pedagogik muhitda tashkil etilishi lozim.

Olimpiya ta'limining pedagogik shart-sharoitlari

Talabalarda sport madaniyati va Olimpiya qadriyatlarini samarali shakllantirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlarni ajratish mumkin.

Birinchi shart - mazmuniy integratsiya. Olimpiya qadriyatlarini jismoniy tarbiya mashg'ulotlari, tarbiyaviy soatlar va talabalar bilan olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarga integratsiya qilish.

Ikkinchi shart - amaliy faoliyat. Qadriyatlar faqat nazariy tushuntirilmasdan, sport musobaqalari, jamoaviy mashg'ulotlar va amaliy vaziyatlar orqali tajribada namoyon etilishi.

Uchinchi shart - pedagogning shaxsiy namunasi. O'qituvchi va murabbiy sport etikasi, adolat, xolislik va hurmat tamoyillariga amal qilishi.

To'rtinchi shart - refleksiya. Har bir sport yoki ta'limiy faoliyatdan so'ng talabalar o'z xatti-harakatlari va qarorlarini tahlil qilishlari.

Beshinchi shart - raqamli resurslardan foydalanish. Zamonaviy multimedia va interaktiv texnologiyalar yordamida Olimpiya qadriyatlarini o'rganish.

Oltinchi shart - inklyuziv muhit. Har bir talabaning jismoniy va psixologik imkoniyatlarini hisobga olish. Yettinchi shart - natijani baholash.

Talabaning faqat sport natijasi emas, balki hamkorlik, halollik, hurmat, mas'uliyat va qoidalarga rioya qilish darajasini ham baholash.

Olib borilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, Olimpiya ta'limi oliy ta'lim tizimida talabalarining sport madaniyatini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning axloqiy, ijtimoiy va shaxsiy sifatlarini shakllantirishning samarali pedagogik vositasi bo'la oladi. Olimpiya ta'limining mazmunini faqat Olimpiya o'yinlari tarixi yoki sport turlarini o'rganish bilan chegaralash maqsadga muvofiq emas. Uning asosiy tarbiyaviy imkoniyati sport faoliyati orqali halollik, adolat, hurmat, do'stlik, mas'uliyat, hamkorlik, intizom va mukammallikka intilish kabi qadriyatlarni amaliy faoliyatda shakllantirishdan iborat.

UNESCOning zamonaviy yondashuvlari ham sport va sifatli jismoniy tarbiyani yoshlarning jismoniy va ruhiy farovonligi, ijtimoiy ko'nikmalari, inklyuzivligi va qadriyatlarini rivojlantirish bilan bog'laydi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida Olimpiya ta'limini tizimli tashkil etish talabalarining sportga bo'lgan munosabatini o'zgartirish, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash va, eng muhimi, sportda shakllangan ijobiy qadriyatlarni kundalik hamda kasbiy hayotga ko'chirish imkonini beradi.

XULOSA

1. Oliy ta'lim muassasalarida "Olimpiya ta'limi va sport qadriyatlari" mavzusida maxsus modul yoki tanlov fanini joriy etish.
2. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida sport texnikasi bilan bir qatorda, fair play, hurmat, do'stlik va mas'uliyat kabi qadriyatlarni baholash mezonlarini qo'llash.
3. Talabalar o'rtasida "Olimpiya qadriyatlari haftaligi"ni muntazam tashkil etish.
4. Sport musobaqalaridan keyin talabalar ishtirokida reflektiv suhbat va munozaralar o'tkazish.
5. Olimpiya ta'limining raqamli resurslarini oliy ta'limning elektron ta'lim platformalariga integratsiya qilish.
6. Nogironligi bo'lgan talabalar uchun ham moslashtirilgan Olimpiya va sport-ta'lim tadbirlarini ishlab chiqish.
7. "Fair play" tamoyilini sportdan tashqari akademik halollik, kasbiy etika va ijtimoiy mas'uliyat bilan bog'lab tushuntirish.
8. Talabalarining Olimpiya qadriyatlarini o'zlashtirish darajasini aniqlash uchun diagnostik test, kuzatuv, suhbat va pedagogik monitoring vositalaridan foydalanish.
9. Jismoniy tarbiya o'qituvchilari va murabbiylar uchun Olimpiya qadriyatlari bo'yicha metodik seminarlar tashkil etish.
10. Olimpiya ta'limini universitetlarning ma'naviy-ma'rifiy, sport va tarbiyaviy faoliyati bilan kompleks ravishda bog'lash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. International Olympic Committee. Olympic Values Education Programme (OVEP): Fundamentals. Lausanne: IOC, 2023.
2. UNESCO. The Global State of Play: Report and Recommendations on Quality Physical Education. UNESCO & Loughborough University, 2024.
3. UNESCO. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport. Paris: UNESCO.
4. UNESCO. Quality Physical Education (QPE): Guidelines for Policy-Makers. Paris: UNESCO, 2015.
5. UNESCO. Promoting Values of Sport through Curriculum. International Bureau of Education, 2023.
6. UNESCO. Fit for Life: Sport Powering Inclusive, Peaceful and Resilient Societies. UNESCO.
7. UNESCO. Learning Values through Sport. UNESCO, 2016; updated 2023.
8. UNESCO. Sports for Development: Values Education through Sports. UNESCO, 2024.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.